

OWENS JOSEPH – historyk filozofii gr. i średniowiecznej specjalizujący się w myśli Arystotelesa i św. Tomasza z Akwinu, uczeń É. Gilsona, ur. 17 IV 1908 w Saint John (New Brunswick, Kanada), zm. 30 X 2005 w Toronto.

W Pontifical Institute of Medieval Studies (Toronto) w 1946 uzyskał licencjat na podstawie pracy *The Common Nature. A Study in Thomas Aquinas and Duns Scotus*, a w 1951 obronił doktorat *The Doctrine of Being in the Aristotelian Metaphysics* napisany pod kierunkiem Gilsona. Od 1954 był prof. w swej macierzystej uczelni (do 1992). Wykładał gościnnie na wielu uniwersytetach Ameryki i Europy. Pełnił funkcję prezesa stowarzyszeń filozoficznych, m.in. American Catholic Philosophical Association (1965–1966), Metaphysical Society of America (1971–1972), Society for Ancient Greek Philosophy (1971–1973), Canadian Philosophical Association (1981–1982). Otrzymał doktoraty h.c. Mount Allison University, Catholic University of America, St. Francis Xavier University.

Ważniejsze dzieła O.: *The Doctrine of Being in the Aristotelian „Metaphysics”*. *A Study in the Greek Background of Medieval Thought* (Tor 1951, 1978³); *St. Thomas and the Future of Metaphysics* (Miw 1957); *A History of Ancient Western Philosophy* (NY 1959); *An Elementary Christian Metaphysics* (Miw 1963); *An Interpretation of Existence* (Miw 1968); *St. Thomas on the Existence of God. Collected Papers of Joseph O.*, wyd. J. R. Catan (NY 1980); *Aristotle. The Collected Papers of Joseph O.*, wyd. by J. R. Catan (Albany 1981); *Human Destiny. Some Problems for Catholic Philosophy* (Wa 1985); *Towards a Christian Philosophy* (Wa 1990); *Cognition. An Epistemological Inquiry* (Houston 1992); *Some Philosophical Issues in Moral Matters. The Collected Ethical Writings of Joseph O.*, wyd. D. Billy, T. Kennedy (R 1996); *Aristotle's Gradations of Being in Metaphysics E–Z*, wyd. L. P. Gerson (South Bend 2005).

W swoich publikacjach poruszał zagadnienia z zakresu historii filozofii gr. i średniowiecznej, metafizyki, teologii, etyki, epistemologii, kultury chrześcijańskiej. Za najważniejsze dzieło uważana jest praca *The Doctrine of Being in the Aristotelian „Metaphysics”*. *A Study in the Greek Background of Medieval Thought*. Sukcesywnie wznawiana i uzupełniania daje pełny przegląd stanowisk w kwestii jedności *Metafizyki* Arystotelesa oraz jej przedmiotu (byt jako byt czy substancja Boska?).

O ile jedni uważali, że określenia przedmiotu metafizyki są sprzeczne (P. Natorp, E. Zeller, Th. Gomperz), inni że jest to wynik ewolucji poglądów Stagiryty (W. Jaeger, L. Elders), jeszcze inni że Arystoteles miał na uwadze dwie nauki: teologię i ontologię (P. Aubenque, A. Mansion), to O. uważał, że jest to jedna nauka o jednym przedmiocie. Jedność ta oparta jest na analogii πρὸς ἓν [pros hen] (zw. później analogią atrybucji), która porządkuje strukturę bytu, kategorie bytowe, a także cały kosmos. W strukturze bytu analogatem głównym jest forma lub istota (τὸ τί ἦν εἶναι [to ti en éinai]), wśród kategorii bytowych analogatem takim jest substancja (οὐσία [ousía]), w całym kosmosie bytem w najwyższym tego słowa znaczeniu jest substancja Boska. Dlatego wyrażenie takie jak „nauka o bycie jako bycie”, obejmując całość bytu, wskazuje na jego najważniejszy przejaw, który nie tylko nie jest zaprzeczeniem bytu jako bytu, ale jest jego najważniejszym spełnieniem, od którego, choć tylko jako od przyczyny celowej, a nie sprawczej, „zależą niebo i ziemia”. Bytu jako bytu nie da się zrozumieć bez odniesienia do Boga, stąd Arystoteles nie mógł myśleć o metafizyce jako o ontologii oddzielonej od teologii, ani o teologii niezależnej od całości bytu jako bytu.

Analizując poglądy Arystotelesa z punktu widzenia metafizycznego ukazał powody ich wpływu na myśl średniowieczną oraz różnicę zwł. do metafizyki św. Tomasza z Akwinu (istnienie, a nie forma główną racją bytu); jednocześnie ustrzegł przed zbyt pochopnym dzieleniem metafizyki wg kryteriów nowożytnych na ontologię i teologię (wraz z redukcją bytu do pojęcia bytu), co zdecydowanie deformuje poglądy Stagiryty.

W poglądach z zakresu etyki, epistemologii czy metafizyki był zwolennikiem egzystencjalistycznej interpretacji systemu Tomasza z Akwinu, pozostając pod wpływem swego mistrza Gilsona.

Graceful Reason. Essays in Ancient and Medieval Philosophy Presented to Joseph O. CSsR on the Occasion of His Seventy-fifth Birthday and the Fiftieth Anniversary of His Ordination, Tor 1983; P. Jaroszyński, *Spór o przedmiot „Metafizyki” Arystotelesa*, RF 31 (1983) z. 1, 93–107; B. Murage Nguyo, *The Doctrine of Being in Aristotelian and Thomistic Metaphysics According to Joseph O. CSsR*, R 1992 (mps Pontificia Universitas Urbaniana).

Piotr Jaroszyński

